

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

Адрес: София, ц. ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНБ — Софийски градски клон

ИЗКАЗВАНЕ

НА НЕГОВО СВЕТЕИШЕСТВО БЪЛГАРСКИЯ ПАТРИАРХ КИРИЛ ЗА МИР И ДРУЖБА МЕЖДУ БАЛКАНСКИТЕ НАРОДИ И ЗА ПРЕВРЪЩАНЕ БАЛКАНИТЕ В ЗОНА, СВОБODНА ОТ АТОМНО И РАКЕТНО ОРЪЖИЕ. ЧЕТЕНО ПО РАДИО СОФИЯ НА 28. III. 1960 г.

Балканските народи положително желаят Балканите да останат зона на мира, свободна от атомно и ракетно оръжие. В това ни уверяват мненията на видни общественици от всички балкански страни. Те изразяват желанията на широките народни маси.

У нас Народното ни правителство, имайки предвид желанието на целия ни народ, си поставя като една от главните задачи на своята външна политика запазването на мира на Балканите. Затова нашето правителство своевременно прие предложението на Министър-Председателя на Народна Република Румъния Киву Стойка за среща на високо равнище на държавните ръководители на балканските страни с цел да се обезпечи мира на Балканите.

Обръщението на Върховния съвет на СССР към парламентите на всички страни в света за всеобщо и пълно разоръжаване цели да се запази мирът в целия свят и войната да стане невъзможна. Българското Народно събрание прие това Обръщение в своята неотдавнашна сесия, с което отново потвърди волята на народа да се запази мира в целия свят, а следователно и на Балканите.

Балканските народи много са страдали поради поддържаните отвън противоречия и насажданата омраза между тях. Но тоя път е вреден за всички. Не може да има съмнение, че е необходимо разбирателство и сътрудничество между балканските народи. Възможностите за това са големи поради съседството на тия народи и поради безспорните изгоди на едно стопанско сътрудничество и добросъседско общение. Не бива да се пренебрегват добрите идеи, които идват от страна на гръцки стопановеди за разширяване на търговията и за пред-

приемане на съвместни строителни мероприятия между Гърция и България. А това може да се постигне и в отношенията между другите балкански народи, тъй че Балканите да станат зона на мира при най-тясно и всестранно сътрудничество на балканските народи за тяхна обща изгода.

В света настанаха големи промени, поради което старият шовинистичен дух в отношенията между балканските народи не може вече да се поддържа. За нас в България звучи страшно и като нещо далечно всякаква шовинистична проповед. А между това разведри се и международната политическа атмосфера и напрежението отслабна. Това вече говори за благоприятни изгледи за бъдещето.

Могат ли нещо да сторят православните църкви за истински и пълн мир на Балканите, като бъдат освободени балканските страни от атомно и ракетно оръжие? Могат да сторят много. Преди всичко това се изисква от християнското учение. На второ място — православните църкви всякога са били патриотични и народни; поради това те трябва да залягат за такива отношения между балканските народи, че тия народи да бъдат пощадени от ужасите на войната. Това е най-добрият патриотизъм, защото любовта към народа получава реален израз.

По кой начин могат да помогнат православните църкви? Като издигнат гласа си за подкрепа на идеята за превръщане на Балканите в зона на мира и като подкрепят всеки почин в тая насока. Ние се надяваме, че това още по-добре се разбира и от ръководителите на останалите православни църкви на Балканите и те няма да пропуснат да изпълнят своя дълг.

† НИКОЛАЙ
МИТРОПОЛИТ КРУТИЦКИЙ И КОЛОМЕНСКИ

Дар Божий

В началото ще ви напомня две истини от Свещеното Писание: едната от Ветхия Завет, а другата от Новия Завет. Хиляда години преди Рождество Христово премъдрият Екклесиаст е казал, че „ако някой човек яде и пие, и вижда доброто във всеки свой труд“, че ако има богатство и имущество и се „наслаждава от трудовете си — това е дар Божий“ (Екл. 3:13; 5:18). Свети апостол Павел пък в посланието си до Филипаяни казва: „За мене животът е Христос, а смъртта — придобивка“ (Филип. 1:21).

О, какъв дар Божий е човешкият живот! Нали ние, вярващите, знаем, че нас Господ ни е изпратил в този свят; че Той ни е извикал от небитие в битие! И колко много радости дава животът на човека: разцвет на жизнените сили в златната възраст на младостта, чувство на бодрост, усещане на здраве, мъдро сменяне на труд и почивка. Колко удоволствия и наслаждения ни дава природата: тя ту замира през зимата, покривайки се със снежен саван, ласкаещ нашия поглед, ту отново оживява под лъчите на пролетното слънце, когато се топи снежната покривка, подават се от земята нежни растения, дърветата се покриват с първите листенца. А в своя разцвет природата ни радва с множество краски, със своите плодове, с гладкостта на езерата, с шумоленето на върховете на гъстите гори, с многогласното пение на птиците. Всичко това е източник на наслаждения; но това е външната страна на човешкия живот.

Какво може да се каже за вътрешния източник на житейските радости, каквито ние притежаваме в своя дух? С няколко думи не можем да ги изброим. Но да кажем само за спомените от нашето юношество и от годините на нашето мъжество; които винаги наслаждават сърцето ни. Ако ние сме загубили вече родителите си, ние си спомняме за нашия баща, който се е трудил от сутрин до вечер за нашето възпитание и възрастване; спомняме си за своята майка, която в дни на болест е седяла около нашето легло, забравяйки, кога е ден и кога е нощ. А колко приятели сме имали ние, другари по работа, добри познати, общението с които ни е доставяло много утешения. Но защо да говорим само за миналото! А сега чувството на дружба, на любов един към друг, естествено за всеки човек, нима то не е източник на радост, вдъхновение и утешение?

Може би, някой от вас ще възрази: а какво ще кажем за болестите, скърбите, изпитанията? Какво пък? Нима се дава награда без труд, без подвиг? Нашият живот е подвиг. Апостол Павел ни нарича войници. Земният воин стои на пост, дъждът мокри дрехата му, вятърът го духа, а ако е през зимата — студът го пронизва, но той не смее да напусне своя пост, защото той е дежурен, той е часовой. Така и ние трябва да понасяме своите лишения и скърби с търпение и в самото търпение да намираме за себе си сила и ободрение.

Но всичко това е общочовешко. Освен всички тези утешения и наслаждения, присъщи за всички човеци, ние вярващите хора имаме свои наслаж-

дения, неопценимо много пъти по-скъпи и по-скъпоценни от всички човешки радости. За тях и говори апостол Павел: „Моят живот е Христос“. Живот с Христа, живот в Христа — това е неизчерпаем източник на духовно богатство и най-възвишени на земята преживявания. И този живот във вярата дава на нас, вярващите хора, да почувствуваме всичката сила на истината, че нашият живот — това е дар Божий.

Ето помислете: всички ние сме грешници; мнозина от нас имат толкова грехове, че душата сякаш се прегърбва надолу от тяхната тежест. А когато заговори съвестта, когато се пробуди страхът пред вечната погибел, ние търсим за себе си утешение в разкаянието, ние изповядваме своите грехове, ние плачем за тях, ние искаме със сълзите на своето разкаяние да ги изтръгнем от своето сърце, на нас би се искало, щото те да не бяха извършени — тези грехове и пороци! И ето такава разкаяние ни донася радостта на прощението на греховете от Господа; и когато такъв, очистван от греховете, грешник пристъпи към Света Чаша и достойно се причасти със Светите Тайни, как леко, спокойно му става на душата, защото тежкото бреме пада от съвестта, омита вече от сълзите и божествената кръв Христова в Светите Тайни!

А колко святи преживявания дава на вярващия човек молитвата! Вие знаете, че нашата молитва е три вида: хвалебна, когато ние славим Бога, благодарствена, с която ние благодарим на Бога за Неговата милост, и просителна. Най-кратък образец на хвалебна молитва е тази, с която ние започваме нашите утринни и вечерни молитви: „Слава Тебе, Боже наш, слава Тебе!“ В просителните молитви ние разкриваме пред Бога своите сърца с всичките им грижи, тревоги, нужди, скърби. На всяка Божествена служба много просителни молитви се възнасят от нашето лице към Господа, но още повече се изтръгват от сърцето на всеки от нас, защото всеки един от нас има много свои лични скърби и просби, отправени към Бога. И когато сърцето излее пред Бога всички свои въздишки и нужди, как става топло в такава сърце! То вярва, че Бог чува тези молитви, то е изпълнено с всеобхватна преданост на волята Божия, и без думи такава сърце говори на Господа: „Да бъде Твоята воля!“ След такава молитва, ако тя идва от дълбините на вярващото сърце, човек е готов да приеме всичко от ръката Божия, защото той всичко е казал на Бога, което го е измъчвало или заставяло да скърби, и сега той чака: нека се открие волята Божия във всичко.

А добрите дела, които ние вършим в името Христово, в името на любовта Господня към нас и в името на Неговата заповед „Обичайте се един други“, когато ние посещаваме болния, прощаваме на обиделия ни, помагаме на нуждаещия се, утешаваме скърбящия, — колко утешения дават те на нашето сърце! Защо? Защото, по Христовото обещание, това, което ние правим на един от най-малките наши братя, ние го правим на Него Самия. А може ли Той да остави без Своето божествено

благословение всяко истинско християнско сърце?!

Колко сили и вдъхновена бодрост дава на нас, вярващите хора, съзнанието за това, че ние се намираме в непрекъснато общение с небесния свят! С нас е всякога небесната Майка, светите угодници, към които ние се обръщаме с вяра и молитва. И ние знаем, че те не са само на небето, до Божия Престол, но със своя безсмъртен дух те са около нас, в непрекъсвашо се общение с нас.

Какво може да бъде по-скъпоценно от всички тези радости на живота в Христа и с Христа! О, какъв наистина дар Божий е животът на вярващия човек!

Ще продължа мисълта на апостол Павел, който казва: „За мене животът е Христос, а смъртта — придобивка“. Как може смъртта да бъде придобивка? За хората, които не вярват смъртта е загуба на всичко, това е преход в небитието. Но ние, вярващите човеци, знаем, че смърт няма, знаем, че смъртта — това е преход във вечния живот, преход от доброто към по-хубавото, от по-малко съвършеното, от временното към вечното. Апостол Павел казва: „Сега виждаме смъртно, като през огледало... а тогава лице с лице“ (1 Кор. 13:12). Онези радости, които очакват истинския християнин във вечния живот, ние не само не ги преживяваме на земята, но не можем дори и да си ги представим. Апостол Павел говори: „Око не е виждало, ухо не е чувало и човеку на ум не е идвало това, що Бог е приготвил за ония, които Го обичат“ (1 Кор. 2:9). И Сам Христос е казал на учениците Си: „Аз пак ще ви видя... и радостта ви никой няма да ви отнеме“ (Иоан. 16:22). Ето защо апостол Павел нарича смъртта придо-

бивка. Смъртта — това е вратата за вечния живот. Но да не забравяме никога, че през тия врата водят два пътя: единия — към вечните радости, а другия — към вечната скръб. Апостолът казва: „каквото посее човек, това и ще пожъне“ (Галат. 6:7).

Всекидневно в нашите храмове ние просим за себе си от Господа „мирен, непосрамен и безболезнен завършек на нашия живот и добър отговор на страшното Христово съдилище“. Но ние не трябва само да се молим за това! Ние трябва през целия си живот да се готвим за този добър отговор, за тези вечни радости. Животът — това е труд, и ние трябва да се трудим над това, щото да очиставаме себе си, да избелваме душите си от всякакви скверноти и пороци. Ние трябва да изкупваме своите многочислени греховни падения с добродетели: гордите трябва да станат смирени, сластолюбивите — целомъдрени и чисти, озлобените — кротки, пияниците — трезви, жестоките — милосърдни. Това е пътят на изпълнението на Христовите заповеди, пътят към вечните радости. Тогава нашата кончина ще бъде такава, за каквата се е приготвил праведният Симеон с последните в този живот думи: „Сега отпусках с мир Твоя раб, Владико, според думата си“.

Дано бъде така и с нас! Да не озлочестим със своите скверноти великия дар Божий — живота!

Да не проживеем дните си като безплодни смоковници за Царството Небесно, но да бъдем подобни на дървета, покрити с плодовете на добри дела, молитви и покаяние, и да ни даде Господ Иисус Христос мирен завършек и добър отговор на Неговия съд във вечния живот!

Превел: Прот. Панайот Памуков

† В. Търновский СОФРОНИЙ

С Л О В О

Произнесено в църквата „Успение Пресвятия Богородици“ в с. Пчелнице (Кованлъка), Търновско, на 27 март 1960 г. по случай 155 години от смъртта на възрожденеца Поп Стоян Граматик.

Благочестиви християни,

Дойдох във вашето хубаво село Кованлъка (Пчелище) днес — 4-та неделя от Великия пост, за да отслужи Божествена Литургия и заедно да почетем с молитвен помен и с голяма признателност паметта на възрожденеца Поп Стоян Граматик, който се е поминал преди 155 години и чийто гроб се намира тук, на южната страна на вашата енорийска църква.

Нека се пренесем мислено в оная епоха на турското робство и да си представим трудната обстановка, в която е живял и е работил неуморно за вяра християнска и за рода българска Поп Стоян Граматикът.

В старото село Кованлъка в онова време имало заселени и българи, и турци. Българите били повече, но турците, макар и по-малочислени, имали власт, имали чифлици и пари. Еничери, кърджалии, даалии и башибузуци върлували по тези български селища и причинявали големи пакости на християните българи.

Възраждането на българите в Кованлъка започнало през 1770 година, когато Поп Стоян Граматик и син му поп Иван подарили собствено дворно

място и построили един скромнен параклис — църковна килия, гдето българите се събирали за молитва и за обучение на роден български език. Турците си построили голяма джамия, а българите били преследвани, задето си направили един малък дъсчен параклис „Успение Пресвятия Богородици“.

Летописец поп Дионисий пише: „Криторите на ветия храм „Успение Богородици“, Стоян ерей и син му Иоан ерей, направили преди времето на еничерите и след еничерите в лето Господне 1770, и много мъки претърпяха горките ктитори от тогавашните Ковънлъшки еничери — турци и безбожни, заради храма, но подир, като се поднови храма в 1836 година, изчезнаха турците до един невидимо, изринати от Мати Божия“.

В село Кованлъка са свещенодействували будни български свещеници, които не допуснали нито веднъж да се загнезди гръцки език, а всякога са служили на църковно-славянски език. Такива свещеници са били: Поп Лефтер, Поп Костадин, Поп Мартин, Поп Стоян Граматик, Поп Иван, Поп Василий, Поп Герге, Поп Макарий-монах, Поп Михаил Ганев, Хаджи Поп Ради Петров, Поп Петър

Иванчев, Поп Драган, а в манастир наречен Хаджи Поп Дионисий, летописец.

Днес ние чествуваме 155 години от смъртта на Поп Стоян Граматик, който се потрудил твърде много за православната Христова вяра и за изрядна полза на рода нашего българского. Кой е той?

Летописец Хаджи Поп Дионисий съобщава, че, според преданието, Поп Стоян бил родом от Драгижево, но след смъртта на баща му майка му се омъжила за българин от Кованлъка и така Поп Стоян се счита Кованлъчанин. Младият Стоян бил изпратен да се учи на българско църковно-славянско четмо и писмо в Св. Гора или в Цариград. Завърнал се в селото си, обогатен с много знания за онова време, с повишено национално българско съзнание и със засилена вяра в бъдещето освобождение на българския народ. Стоян се завърнал от Св. Гора с горещо желание да посвети живота си за просвещението и за освобождението на своя народ. Той бил назначен отначало учител в гр. Елена и с голяма любов се отдал да учи и просвещава малките българчета. Понеже знаел не само църковно-славянски, но и гръцки език, нарекли го даскал Стоян Граматик двуезичник. Голяма била известността му, като учен човек, който се трудил за народа и бил обичан от народа. Майките, като приспивали децата си, пеели им такава песен: „нани ми, заспи детенце, да раснеш и ми порастнеш, че да станеш учен като даскал Стояна Граматика!“

След учителствуването си в гр. Елена, даскал Стоян Граматик се завърнал в Кованлъка и бил ръкоположен за енорийски свещеник, вероятно преди 1770 година. Като буден и родолюбив българин, той знае, че народът има необходима нужда от свой молитвен Божи дом, своя църква, от гдето да черпи духовни сили за предстоящата му борба с турци и гърци за свобода и просвета. Затова той подарява собственото си дворно място, върху което построил църковна килия — параклис, а впоследствие, през 1836 година, син му Поп Иван построил сегашната голяма каменна църква със съдействието и иждивението на боголюбиви и щедри ктитори от Кованлъка: Калчо Радкоолу, Рад Балабан и др.

Поп Стоян Граматик, като енорийски свещеник

в Кованлъка, се е отдал с всичкото си сърце, с всичката си душа и с всичките си духовни и материални сили да служи на народа, да го просвещава и да го защитава от турци-еничери и от гърци. Той бил едновременно и свещеник, и учител на малките и ръководител на възрастните. Той се занимавал и с писане на книги. Най-големият книжовен труд на този знаменит възрожденец е неговият препис на Историята на Отца Паисия Хилендарски. Този препис, известен под името: „Кованлъшки препис“, е направен през 1773 година от Поп Стояна Граматика и се смята V-ти по ред.

Кованлъшкия препис на Паисиевата „История славено-болгарская о народе, о царех и о святых болгарских“ бързо се разпространила в Търновския и Еленския край, а най-много в Кованлъка, в Къпиновския манастир „Св. Никола“, в Плаковския манастир „Св. Пр. Илия“ и др. Тя се е чела от народа като Боже откровение, и който веднаж я прочел, осъзнавал се като добър българин и то православен българин християнин.

Изминаха 187 години, от както Поп Стоян Граматик, вдъхновен от примера на отца Паисия Хилендарски и на епископа Софрония Врачански, направи тоя Кованлъшки препис, и с него влезе в историята на нашето възраждане, заедно с плеадата пастири, учители, просветители, будители — духовни и мирски — които бяха борци за чиста православна вяра християнска и за мила рода наша българска!

Аз дойдох днес в селото ви, гдето се е подвизавал, и през 1805-та година е починал тоя вдъхновен народен пастир и народен учител, за да чествуваме заедно 187-та годишнина от неговия възрожденски труд — Кованлъшкия препис — и 155-та годишнина от неговата блажена кончина.

Нека Господ Бог да упокои душата на приснопаметния Поп Стоян Граматик, на презвитерата му Руса и на неговите синове свещеници — Поп Иван и Поп Васили — заедно с починалите ктитори и приложници святаго храма сега, и всички енорияши и сътрудници на народния пастир и учител в стария Кованлък.

Вечна и блажена да бъде паметта им!

Бог да ги прости!

Лазарово възкресение

В християнската религия човекът се приема като двусъставно същество, като личност, свързваща чрез себе си в единство две природи телесна и духовна, едната излязла из пръстта, а другата — из диханието на Бога. Науката е установила, че тялото на човека наистина се състои от елементи, които се откриват в „пръстта“, в природата, елементи, които влизат като части в многосложния състав на земята. Свръхестественото откровение пък говори, че това тяло, излязло от пръстта, от земята, има живот в себе си, защото в него и чрез него действа душата като издънка на вечния живот, като дихание на Вечния Дух, Бога. За нас, вярващите, наличието на разум, сърце, воля у човека удостоверява по естествен път истинността на библиейското твърдение. Последното се освиде-

телствува също от факти, представени от очевидци, — очевидци, които са били готови и да умрат в чест и прослава на истинността им.

Един такъв факт е възкресението на Лазаря, за който разказва един непосредствен очевидец — св. Иоан Богослов. Иоан е излязъл из едно бедно рибарско семейство, което изкарвало оскъдното си препитание чрез риболов в Тивериадското море. Той е един от ония простодушни млади хора, които последвали Богочовека с голямо упование, защото в Неговото лице видяли необикновено, свръхземно съчувствие към собственото им тегло, към безкрайните мъки и низините на тогавашното общество. Той е един от ония, сърцата на които били толкова чисти, така непоковарени от мътилките на висшите обществени класи, че с безкрай-

на ревност следвали Христа, вярвали в неговата велика историческа роля на Месия. Спасител от всяка робия, според както бил предсказал за Него древният пророк Исая: „Дух Господен е върху Мене; затова Ме помага да благовестя на бедните, прати Ме да лекувам ония, които имат сърца съкрушени, да проповядвам на пленените освобождение, на слепите прогледване, да пусна на свобода измъчените, да проповядвам благоприятната Господня година“ (Ис. 16:1 —2; Лук. 4:18—19).

Фактът с възкресението на Лазаря бил един от ония факти, които така силно разтърсили както Иоана, така и другите очевидци-апостоли, че и той и те с безпримерна самоотверженост станали техни вестители по всички познати тогавашни предели на света.

Разказът на Иоана, възлюбеният ученик на Господа Исуса, е отначало докрай трогателен.

Лазар бил жител на село Витания, отстоящо само на няколко километра от Иерусалим. От известно време бил тежко болен. Двете му сестри Марта и Мария, разтревожени силно, пратили вест до Исуса Христа. Който по това време бил с учениците Си из Перея, област на изток от реката Йордан и Мъртво море. Вестителят, вероятно те хен сродник, казал на Спасителя: „Господи, ето оня, когото обичаш, е болен!“ Това съобщение силно развълнувало учениците, защото Лазар и неговото семейство били близки на сърцето им. Не веднаж Богочовекът и те били желани гости в дома им, посрещани с голяма радост, с безкрайна любов.

За да успокои учениците Си, както и пратеника на Марта и Мария, Христос Исус казал: „Тая болест не е за умирање, а за слава Божия, за да се прослави чрез нея Син Божий“.

Като предава тия думи в разказа си, св. Иоан Богослов съобщава, че Спасителят наистина силно обичал и Марта, и сестра ѝ, и Лазаря. С очудване отбелязва, че Господ, като чул тревожната вест, вместо да тръгне веднага към Иудея, където е селото Витания, решил да остане в Перея още два дни. Едва на третия ден казал на учениците Си: „Да идем пак в Иудея!“ Това Негово искане ги смутило. Някои твърде разчувствувано Му възразили: „Ради, сега иудеите искаха с камъни да Те убият, и пак ли там отиваш?“ Господ им открил мотива на решението Си: „Лазар, нашият приятел е заспал; отивам да го събудя,“ като с това говорел, че е настъпила смъртта на Лазаря. А учениците мислели, че говори за „сънно заспиване“. Това станало причина Исус да им открие направо: „Лазар умря!“ — Умря? — „Да, Лазар умря; ала се радвам за вас, че Ме нямаше там, та да повярвате; но да идем при него!“

Това, което учениците не са могли да узнаят през далечното пространство, Богочовекът вече знаел: Лазар е мъртъв. Лазар издъхнал в същия час, когато Спасителят им казал, че той е заспал. Да, той е мъртъв, бездиханен със сърце, престанало да тупти, неподвижен. Тогава? Да вървим! — повторил настойчиво Богочовекът и тръгнал.

Тома, един от дванайсетте, дигнал ръка и извикал високо към всички останали: „Да идем и ние да умрем с Него!“ И всички тръгнали. Минали реката Йордан, наближили Елеонската планина, стигнали до селото. Още не доближили първите дворове, когато вестта гръмнала из цялото село: Ле-

карят на душите и телата иде! Трепнали скръбните сърца на Марта и Мария. Развълнували се близките и сродниците им, надошли откъм Иерусалим и околностите да плачат заедно с тях, да оплакват мъртвия, да ги утешат. Марта бързо изкочила из дома си, втурнала се по улицата напред към края на селото, откъдето Господ Исус и учениците Му, заобиколен от неизлезли многобройни тълпи, вече се виждали да идат.

Всички говорели за Лазаря, че ужасна болест го свалила в гроба, че в гроба бил вече от четири дни. Унила и измъчена, Марта застанала пред Спасителя, спряла Го и задъхано му казала: „Господи, да беше тук, нямаше да умре брат ми...“ Господ я гледал и мълчал. А тя продължила: „Но и сега зная, че каквото и да поискаш от Бога, ще ти даде Бог“.

Вижда се, че особено чувство пълнело скръбната душа на Марта, едно чувство сплетено от мъка, надежда и вяра.

Спасителят продължил да я гледа — тъжна и силна в тъгата си. Тя мълчала и чакала първата Му дума. Той казал: „Брат ти ще възкръсне!“ Загледана в далечната шир, със свито от скръб, сподавено от мъка гърло тя отвърнала: „Зная, че ще възкръсне при възкресението, в последния ден“. За да ѝ покаже, че настъпва нещо, което е необичайно за обикновените земни възможности, Богочовекът продължил: „Аз съм възкресението и животът; които вярва в Мене, и да умре, ще оживее. И всеки, който живее и вярва в Мене, няма да умре во-веки. Вярваш ли това?“ С широко отворени, светнали очи, с поглед тържествено-вдъхновен, вплепа ръка в ръка, Марта казала: „Да, Господи, аз вярвам, че Ти си Христос, Син Божий, Който иде на света!“

Тя си думи тя ще да е казала тъй високо, тъй прочувствено, че развълнували като море цялото множество. Зашумяла тълпата. Все по-силно се запритискали към Този, Който дошъл да види мъртвия Лазар и тъй открито казал за Себе Си, че тъкмо Той е възкресението, Той е животът.

При това вълнение Марта се откъснала от погледа на Господа, провряла се между навалищата и тичешком стигнала до къщи, за да каже на сестра си Мария, че Го видяла, че Той иде при тях. А Исус продължавал да стои все още във врата на селото, заобиколен и притискан от жадните да Го видят и чуят. Син Божий — възкресение — живот... Тия думи се носели от уста на уста, сливали се в поток жив, вдъхновен, силен, стремителен.

Хлопнала Марта вратата на дома си, влязла вътре и видяла сестра си да продължава да плаче, заобиколена от жени, които я утешавали. Повикала я при себе си и тихо, без да чуят другите, ѝ казала: „Учителят е тук и те вика!“ Някаква сила отвътре пресекла болката на Мария. Със светнали очи тя се затекла през двора навън и поела улицата към края на селото. Тия, които били с нея вкъщи и я утешавали, помислили, че тя е тръгнала към гроба, за да плаче там, и с бързи крачки се запътили подир нея.

Задъхана, запъхтяна, Мария стигнала мястото, където бил Христос. Като я видяли, насъбралите се ѝ сторили път. Тя се доближила до Господа, паднала при нозете Му и просълзена, разплакана Му казала: „Господи, да беше тук, нямаше да умре брат ми“. Дошли и другите жени, също раз-

плакани. Като видял и нея и другите да плачат, Спасителят се разтършил дълбоко и запитал: „Десте го положили?“ Казали му: „Господи, дойди и виж“. Иисус се просълзил. А някои наоколо заговорили: „Гледай, колко го е обичал“. Чули се и такива гласове: „Не можеше ли Тоя, Който отвори очите на слепия, да направи, щото и тоя да не умре?“

Богочовекът тръгнал към гроба, съпровождан от цялото множество. Дълбоката Му тъга продължавала да се изписва широко по лицето му. Сълзи течели от очите Му. Гробът бил някаква пещера. Камък стоял отгоре ѝ. Като стигнали мястото, Христос застанал пред тежкия камък. Лицето Му се променило. Тъгата изчезнала. Очите Му блестели. „Дигнете камъка!“ — рекъл Той на тия, които стоели най-близо до Него. Марта, която току що също пристигнала на гроба, като чула тия думи, смутена застанала пред Спасителя и развълнувано Му казала: „Господи, мирише вече, защото е от четири дена“. Кротко Христос я погледнал и властно ѝ отвърнал: „Не казах ли ти, че ако повярваш, ще видиш славата Божия?“

С наведена глава, смирена Марта отстъпила. Няколко здрави ръце дигнали камъка от отвора на пещерата, където лежал умрелият с повити ръце и нозе в погребални повивки, с лице забрадено с кърпа. Всички притаили дъх в трепетно очакване Спасителят дигнал очи към небето и рекъл: „Отче, благодаря Ти, че Ме послуша. Аз и знаех, че Ти винаги Ме слушаш. Но това казах за народа, който стои наоколо, за да повярват, че Ти си Ме прагил!“ След тия думи се обърнал към мъртвия и с висок глас извикал: „Лазаре, излез вни!“ И как-

то бил повит и забраден, получил възврънат живота си, Лазар се раздвижил, изправил се из гробния си покой с наново прогледнали очи, бавно пристъпил напред и излязъл из пещерата пред смаяния и изплашен народ.

Очевидец и свидетел на това най-велико чудо в дългия низ от чудеса, които Спасителят на света извършил, за да покаже открито истината за Себе Си и за Своята мисия, св. Иоан Богослов разказва нататък в Евангелието си, че шест дни преди Пасха Иисус пак дошъл във Витания и че тук Му приготвили вечеря. Лазар бил един от седналите с Него на трапезата. Мария, сестра му, за да покаже колко много му е благодарна за станалото с Лазаря, взела литра нардово чисто, драгоценно миро и с него помазала Иисусовите нозе. Благодарение изпълнило целия дом. След това ги отрила с дългите си коси. Сигурно и Иоан, и другите ученици, които били също на тая незабравима през вековете трапеза, прочели в просълзените не вече от скръб, а от радост очи на Мария думи, които всяка чиста християнска душа би изговорила: Колко малко ние правим за Тебе и колко много Ти вършиш за нас, Възкресителю на живота? (Гл. Иоан. 11 и 12 гл.).

В чест на това чудно събитие — Лазарово възкресение — Църквата е устроила празник, на който пее: „Общее воскресение прежде Твоя сѣрасти уверяя, из мертвих въздвигл еси Лазаря, Христе Бже! Темже и ми, яко отроци, победи знамение носяще, Тебе, Победителю смерти, вопием: осанна в вишних, благословен грядий во имя Господне!“

Д-р Т. п. Тодоров

Разбойника благоразумнаго

Христос, Синът Божий, Спасителят на света е повесен на кръст. Приписани са Му тежки престъпления. Обвинен е. Осъден е. И за да се даде оправдание и законност на всичко сторено с Него, Той е разпнат между двама най-опасни и всяващи ужас с делата и живота си разбойници. И това, за да се изпълни Писанието: „И към беззаконници бе причислен“ (Марк. 15:28).

Христос, Спасителят на света, дойде в света, за да го научи чрез слово, дела и живот на истината и правдата. И сега, в края на живота Си. Той не престана да върши Своего спасително дело, защото Той бе казал: „Моят Отец до сега работи и Аз работя“ (Иоан 5:17).

И ето, народът още неистово крещи, още не е стихнало озлоблението му, макар, че вече Го вижда наказан и приравнен с разбойниците. А тези последните не знаеха Кой е Този, Който е разпнат с тях. Те само бяха слушали за Него. И затова единият, който беше от лявата му страна, верен на своята зла природа, затынал в кръв и пороци, и тук на кръста се присъединява към разярената гълпа и дръзва да се надсмива и да се подиграва с Невинния. „Ако Си Ти Христос, спаси Себе Си и нас“ (Лук. 23:37). А другият разбойник, който бил отдясно на Христа и който внимавал на всичко каквото се извършва с Него, който останал очу-

ден на неизреченото търпение с което Той понасял страданията, като слушал своя стар съратник и съобщник в злоденията, силно възнегодувал и със сетни сили извикал: „Та и от Бога ли се не боиш ти, когато и сам си осъден на същото? А ние сме осъдени справедливо, защото получаваме заслуженото според делата си: но Този нищо лошо не е сторил“ (Лука 23:41).

Ето едно категорично свидетелство за Христа! Ето една вероизповед и то от един човек, който никога не е помислил за своята душа, за своите близки, който не е познавал доброто, истината и правдата. Един човек чийто живот е протекъл в кражба, убийства, безчестие и пр. Един човек, който преживява последните минути от своя живот и не може вече от никого и никаква милост да иска. Свършен е вече неговият живот. Той и неговият другар са получили заслуженото за своите злодеяния. Законът към тях е приложен с всичката му сила и строгост. И те знаят това и затова не търсят повече пощада. И най-малко такава пощада те можеха да искат от Онзи, Който заедно с тях е повесен на кръст.

И ето, разбойникът, който е отдясно заговорва. И то вече не като разбойник, не като осъден, не и като човек, който изживява последните часове и минути от своя живот, но като човек, който като

че ли е застанал на висока проповедническа катедра и той наистина е превърнал кръста на катедра и оттам, от тази висока катедра признава, свидетелствува и изповядва, че Този е Христос Господ. Този, който целият си живот е преминал в кражби, убийства и злодеяния, сега открито и смело изобличава всички книжници и фарисеи, народни водачи, съдии и мъдреци. Той, който не се е учил нито на Закона, нито на Писанието, открито изобличава и неустрашимо изповяда. Този, който никога не се е учил, сега от кръста и учи, и просвещава, и съветва, и наставлява. Той, разбойникът, крадецът, убиецът, безчестникът, преживявайки ударите на справедливото наказание, след като дълго се взирал в Причисления към разбойниците, прозрял и почувствувал неземната одухотвореност, която лъхала от Невинния и решително и велегласно свидетелствува: Този нищо лошо не е сторил!

Ето едно свидетелство, изречено от най-недостойния, но който само с едно изречение надмина и най-избраните. Защото апостолите се разбягали, учениците се изпокрили, всички, които Го обичали и следвали сега замълчали, всички Го изоставили, разпинателите ехидно потривали ръце и се надсмивали, мислили, че справедливо са използвали закона и затова Го разпнали. И ето, само един, разбойникът, прозрял Неговата невинност и я засвидетелствувал. Едновременно с това, той изобличава всички в злоба, мъст и кръвожадност, и свидетелствува и уверява всички, че Този наистина е Христос и че Той е невинен. Къде са тук Петър и Иаков, които през всичкото време бяха с Него и които бяха удостоени да Го видят на планината Тавор в славата Му, блестяща като слънце, а дрехите му бели като светлина? Петър се отрече, а другите се разбягаха и укриха. А този, който нито Го е видял, нито Го е слушал, нито е видял славата Му, слава като на Единороден, нито е вечерял с Него, а видял само Неговото поругание, Неговото безчестие, Неговото наказание и е свидетел на Неговото умирање, Го позна и Го засвидетелствува, и Го изповяда. В този критичен момент само разбойникът Го позна и призна като Господ, почете Го като Цар, поклони Му се като на Бог. Затова този разбойник е наречен от църквата благоразумен и като такъв го възпява.

Защото този разбойник е човекът, който изповяда Христа не пред когото и да е, не и на саме или тихом, но той Го изповяда пред онези, които Го обвиниха и Го обругаха, оплюха, бичуваха и Го осъдиха и Го разпнаха. Разбойникът, без да Го знае до сега, Го засвидетелствува от кръста, а не се отрече като Петра. Той Го възлюби, а не Го предаде като Иуди. Той Го изповяда, а не се изплаши като учениците. Той Го позна и изповяда като Господ и Владика и забрани на другия разбойник да Го хули. Той го засвидетелствува пред

всички без страх. Той Го изповяда пред всички с вяра. Той Го засвидетелствува пред света. Той изобличи съдниците Му. Разбойникът но вече благо-разумният разбойник, опроверга присъдата и прогласи, че Той е невинен!

И вече не разбойникът виси на кръста отдясно, но изповедникът на Христа. Като Го засвидетелствувал пред всички за Господ и Бог, той тутакси Го и изповядал като Господ, Който може да прости и помилва. Затова и побързал с молитва към Исуса Христа: „Спомни Си за мене, Господи, кога дойдеш в царството Си“ (Лука 23:42). За да изрече тази кратка молитва, той навярно в себе си е размислял така: „Господи, знам, че Ти Си Цар, макар, че вместо венец на Твоята глава са възложени тръни; вместо да седиш на престол, Ти вишиш на кръст; вместо с порфири, Ти Си опръскан с кръв; вместо с драгоценни украшения, Твоите ръце и нозе са пронизани с гвоздеи; и вместо между царедворци, Ти Си поставен между разбойници. Но въпреки всичко, Ти Си Цар и Твоето царство не е от този свят, то е царство на всички векове. Твоето царство няма край. Затова, когато отидеш в Своето царство, спомни Си и за мене, Господи, погледни и на мене и ме помилвай. Пощади ме, Господи, защото моля Твоето покровителство и това върша не от дързновение, но защото всичкото си упование на Тебе възлагам. Спомни Си за мене, защото Ти Си ме създал; помени ме, защото Си ме изкупил; помени ме, защото Си ме просветил, Колкото съм по-близо до Тебе, в Тебе вярвам, на Тебе се надявам и всичкото си упование на Тебе възлагам. Господи, Ти Си източник на живота. Ти Си живот на моя живот, спомни Си за мене, който умирам за Тебе. Сега, когато заедно излизаме от този свят, направи така, щото и заедно да влезем в Твоето царство. Направи така, щото аз, който Те познах на кръста да Те видя и в славата Ти. Господи, Ти Си чул молитвата на Иона, който бил в утробата на кита; на Даниила, който бил в ямата на лъвовете; на Йосифа, който бил в египетската тъмница; на Иеремия, който бил в пустинята, та мене ли, който съм толкова близо до Тебе, познах Те на кръста и само на Тебе се уповавам, няма да чуеш? Помени ме, Господи, когато дойдеш в царството Си“!

Така разбойникът познал Христа, признал Го, изповядал Го и придобил спасение, спечелил царството небесно. И в същия миг Христос милостно го погледнал, чул искрената му вероизповед, почувствувал топлината на молитвата му и тоз час му казал: „Истина ти казвам: днес ще бъдш с Мене в рая“ (Лука 23:43). „Защото позна името Ми. Ще повика към Мене, и ще го чуя;... ще го избавя и ще го прославя... ще му явя Моето спасение“ (Псал. 90: 14, 15, 16).

Прот. Д. Калев

Аз съм възкресението и животът; който вярва в Мене и да умре, ще оживее.

Иоан 11:25

Иерусалим

Много е говорено и писано за обстоятелствата и същността на събитията около залавянето, съденето, присъдата и възкресението на Исуса Христа. Тук в няколко реда ще се запознаем с мястото на тези събития. Где се намира то и какво представлява от себе си.

Градът Иерусалим се намира почти в средата на Иудея, на 52 километра от Средиземно море и на 22 километра от Мъртвото море. Той е разположен на едно високо плато, върху един пуст неплодороден, безводен и варовит хълм. Най-древното име на Иерусалим е Салим (Бит. 14:18), по времето на Авраама, а по-сетне Иевус (Съд. 19:10), поради завладяването му от Иевусците с техния цар Иевус. Някои твърдят, че Сион е старото име на Иерусалим (2 Цар. 5—7—9). Даже се смята, че същото това място Бог го осветил, като върху него изпитал вярата на Авраама при пренасяне в жертва на неговия първороден син Исаака (Бит. 22:2). На въпроса какво означава тази дума Иерусалим (Салим) — дали „жилище на мира“, дали „място на спасението“ или нещо друго и до днес положителен и окончателен отговор от филолози и археолози не е даден. От безбройните исторически данни и многобройните археологически разкопки и открити паметници е доказано по несъмнен начин, че този град има богата история. Край него и през него са минали много народи и той е изпитал всички бури на вековете, които пометоха много народи и градове. Не един път стените му са били разрушавани, къщите сривани до основи, а жителите му избивани или отвеждани в плен. Но след всяко бедствие и унищожение, забягналите жители отново се връщали, и, или те, или новите завоеватели и обитатели, отново го съзиждали и възобновявали, изграждали и укрепявали по-великолепен и по-красив, по-славен и велик. Когато цар Давид се изправил пред стените на някогашния древен Иерусалим с многохилядната си войска, екипирана и въоръжена с най-модерните каменометателни и стеноразбивни машини за времето, обитателите на града, от издигнатите във висините крепостни стени, надменно и подигравателно викали и крещели: „Ела, влез и ни победи!“ (2 Цар. 5:10). Но той наистина разбил стените, влязъл и завладял града (1055 г. пр. Хр.). Тогава градът бил преименуван на Давидовград, град на Давида, който става вече религиозен и политически център на Израеля. Давид почва да го укрепява и разширява. А оттогава до днес Иерусалим е превзиман и минавал в ръцете на разни завоеватели, племена и народи повече от тридесет пъти в продължение на три хиляди години. Някои завоеватели лесно са го превзimalи, а други чрез дълги и разрушителни обсади и боеве и затова той често до основи е разрушаван. Около 1015 година пр. Хр. Соломон поема престола на баща си Давида и не само града преустроил основно, но и от основи съградил и издигнал нов, ненадминат по своето великолепиe храм, на мястото на който днес стърчи джамия, издигната от мюсюлманския владетел на Ие-

русалим Абд-ел-Малек (640 сл. Хр.). Основите на тази грамадна джамия били изидани с част от изкусно издяланите камъни, с които някога бил построен Соломоновият храм.

По времето на Вавилонския плен градът Иерусалим е най-много пострадал и до основи разрушен, както храмът така и градът (4 Цар. 14:13). След седемдесет години от Вавилонския плен, или към 536 година пр. Хр., евреите отново го възстановили. Към 332 година пр. Хр. го завладява Александър Македонски, а не много след смъртта му го превзел Птоломея Египетски. Това станало в един съботен ден, когато евреите, верни на Закона, не пожелали да излязат да защищават града и свободата си, защото било... събота. През 170 година пр. Хр. бил завладян от Антиох Епифан, който поставил образа на Юпитера в храма и чрез всевъзможни начини и средства се опитвал да направи израилския народ идолопоклоннически. При братята Макавеи евреите, като придобили своята независимост, успели отново да възобновят града, но след близо едно столетие той паднал под властта на Римляните. Тогава управлявал цар Ирод Велики, който пръснал несметни средства от пари, употребил огромни строителни материали, за да го укрепил и украси. В това именно време дошъл Спасителят Исус Христос.

След Христа градът бил превзет от римския военачалник Тит, който съвършено го разорил (70 г. сл. Хр.). А императорът Адриан поселил в града римско население, което изгонило всички евреи от града и под страх на смъртно наказание никой нямал право да се връща в града. Тогава градът бил наречен Елия Капитолина, посветили го на езическите богове и с всевъзможни начини и средства се опитвали да заличат всякакви следи от иудейство и християнство.

При Константин Велики градът отново бил възстановен със старото си име и величие. След него от 326—627 година сл. Хр. градът минавал в ръцете на още няколко завоеватели. Към 637 г. го превзема от християните Халиф Омар. През 1118 г. господари му станали кръстоносците. Отпосле той става владение на турците.

В кратки черти това е историческата съдба на Иерусалим. Поради многобройните опустошения и разрушения и поради измененията на повърхността на местността и до днес учените археолози с положителност не могат да установят мястото и архитектурата на най-древния град.

Иерусалим съхранява историята на много светли дела и героични подвизи. На него се падна и той прие една свята мисия, чрез която биде обновено и спасено човечеството. Иерусалим си остана един град в света с голямо значение за християнския свят. Човешките летописи са отбелязали на камък, папирус и хартия древните Ур и Багдат, Ниневия и Вавилон, Рим и Атина, но името на Иерусалим блести с по-голяма значимост, защото в него извърши изкупителното си дело Спасителят Христос.

Свещеник Воин Илиев.

ИВАН КОПОЛОВИЧ
Митрофорен протоиерей

Забележителен юбилей

Нашите унгарски православни братя чествуваха през месец ноември м. г. важна годишнина от техния църковен живот. През месец ноември 1949 година Светейшият Алексий, Патриарх Московски и на цяла Русия, и Светият Синод на Руската православна църква приеха под своя юрисдикция, по тяхна собствена молба, унгарските православни църковни общности.

Възпоменавайки десетгодишнината на, това от голямо значение събитие, неволно си спомняме за тези отдавна минали времена, когато в IX в. след Христа се появиха в Панония из степите на Урал скитащите се там унгарци, когато за първи път прозвуча унгарското слово из провинциите на Дунав, Тиса и Марош и когато на някогашните развалини на Великоморавия тези тогава още номадски племена заседнаха в тяхната нова родина.

В тези места унгарците намериха развита византийска култура и влязоха в съприкосновение с живеещите славянски племена в Панония. Езичниците унгарци тук се срещнаха с източното християнство, с православие, което по-ранните жители на Панония изповядваха. И както тъмнината се разпръсва под въздействието на светлината, така започна езическата тъмнина да се разпада сред древните унгарци под влиянието на светлината на Христовото евангелско учение, което тогава започна да се разпространява между унгарците в източна православна форма. Много унгарски вождове приели източното християнство от гърците и от българите: Дюла, Булчу, Айтонь, Гейза и др. Между унгарците дошли проповедници на вярата от Византия — между тях и Епископ Иеротей, които разпространили и затвърдили източното християнство.

На този естествен процес, обаче, попречи това, че крал Стефан I прие от римския папа най-привлекателната примамка за тогавашния свят: кралска титла и корона. Тази стъпка на първия унгарски крал донесе със себе си и по-нататъшната западна ориентировка и постепенното изстласкване на православие.

И гледайки назад, от перспективата на хиляда години, на тези исторически събития, повторно трябва да подчертаем онази неоспорима истина, че по-късно именно отреченото източно християнство, православие, послужи за основа при създаването на Унгарската държавност и освети с лъчите на европейската култура древните езичници унгарци.

Въпреки постоянния натиск, православие още векове се е държало между унгарците, което е предизвикало много пъти недоволство на папите по време на кралете от династията Арпад. Само по времето на чуждите крале се е усилявал римо-католицизмът. Но православие не изчезнало напълно сред унгарците, защото е намерило подхрана от религиозния живот на живеещите заедно с унгарците руси, сърби и румънци. В XIX в. православните унгарци поискали с меморандум народното събрание да признае правата им, което оба-

че, поради тогавашните църковно-политически отношения, е могло да се осъществи само отчасти.

В течение на хилядолетната си история унгарското православие трябваше да върви по трънлив път, докато най-сетне стигна до положение, което го застрашаваше с пълно унищожение, без да получи отнякъде помощ. Мнозина гледаха безпристрастно изгасващия православен духовен огън.

Господ обаче действуваше по друг начин. След втората световна война православните направиха последен опит за затвърдяване на своето съществуване: обърнаха се за помощ към Светейшия Алексий, Патриарх на Москва и на цяла Русия. И желаната помощ пристигна навреме.

Който отпреди е запознат с тогавашното състояние на унгарските православни църковни общности, за него е ясно, че Руската православна църква е поела върху себе си тежка задача, когато се е наела да подпомага унгарските православни църковни общности. В онова време православните унгарци нямаха свещеници. Повечето техни храмове бяха повредени или напълно разрушени. Липсваше в останалите храмове каквато и да е уредба. За обзавеждане липсваха каквито и да е предмети. Духовният живот на вярващите пък беше в пълен упадък. В едни храмове десетилетия наред въобще не е било служено. В единствения храм в един град отвъд Тиса можеше да се отслужи първата света литургия, след като се изсякоха израстналите пред вратата на храма храсти и се извадиха бурените между настилката на храма.

След като Руската православна църква постави основите на каноническия живот на унгарското православие, за относително късо време се излекуваха на това „малко Христово стадо“ всичките духовни рани и се консолидира църковният живот. Отвориха се отдавна затворените храмове, издигнаха се нови храмове, получиха се нови утвари, одежди и други потребности за обзавеждане. Ръкоположиха се свещеници. Консолидирането на унгарския православен църковен живот бе с добро въздействие върху църковния живот на другите православни християни и повдигна авторитета на Православната църква в страната.

По наше скромно мнение, с това свое действие Московският патриарх е принесъл сериозен дар към съкровищницата на Вселенското православие. Така също прецениха този факт и унгарските православни.

В тези дни, когато нашите унгарски православни братя чествуват десетгодишнината на тяхното приемане под юрисдикцията на Московския патриарх и устройването на техния църковен живот, искрено и от сърце споделяме тяхната духовна радост. С пълно сърце желаем добро здраве на всички тях и изобилни успехи във всяко тяхно старание, което спомага за по-нататъшното усиляване на светата православна вяра и насочване братския унгарски народ към добро съществуване.

Превел от унгарски: Ставроф. иконом
Иоан Неделчев

Проф. А. Иванов

От Ленингр. духовна академия

Ново апокрифно „Евангелие от Тома“

Както е известно, покрай каноническите книги на Новия Завет съществуват още така наречените „апокрифи“ произведения, които по своето заглавие или по своя дух се изтъкват като творения на боговдъхновени писатели, без да са такива. Различават се два вида апокрифи: едните са излезли от среди на еретически общества и имат антицърковен характер, други са създадени в църковна среда. Първите са били разпространени между иудейско-християнски и гностически секти, вторите са се употребявали между православните християни от II — III векове и повод за тяхното появяване, по всяка вероятност, са каноническите евангелия. Съставителите на тези творения обикновено са се стремели да допълнят това, за което има кратки указания в каноническите евангелия.

Много от това, което е учел и вършел Господ Исус, е останало незаписано от светите евангелисти. Това поощрявало благочестивата мисъл да се запълнят празнотите, при което около ствола на истината постепенно порастнали и вейки на измислици. Тези произведения не са били в пряка опозиция към църковното учение и се ползували у християните с известно уважение. Очевидно апокрифите от подобен род са се появили много рано (още евангелист Лука отбелязва, че „мнозина започнали да съставят повествувания“). През II и III векове тяхното количество нарастнало необикновено. Наистина, голяма част от апокрифите и тези от тях, които френският учен М. Никола нарича „православни апокрифи“, не избягнали повече или по-малко силното въздействие от страна на широко разпространените в това време иудейски и гностически секти. По характера на своето съдържание тези апокрифи още по-малко се приближават към разказите на каноническите евангелия, а по времето на своя произход стоят доста близко към източното християнство. Затова всяко ново откритие в тази област представлява голям интерес за новозаветната богословска наука.

Неотдавна е било открито ново апокрифно „Евангелие от Тома“, коптският текст на което, фотографиран, е издал през 1956 г. директорът на Коптския музей в Кайро д-р Пахор Лабиб, а в 1958 г. И. Лайполд го издал в немски превод.

Известните до това време ръкописи на така нареченото „Евангелие от Тома“ съдържат описания на детството на Исуса — от бягството на светото семейство в Египет до 12-годишната възраст на Спасителя. Новото „Евангелие от Тома“ има съвършено друго съдържание. То представлява събрани приписваните на Исуса Христа слова, притчи и кратки разговори с учениците и други лица, на брой общо 112.

По времето на своя произход паметникът не може да се отнесе към особено ранните. Някои белези показват, че е от IV век. Но авторът на сборника е използвал, както се вижда от данните, много стари източници. Преди всичко значителна част от „Словата“ или изреченията на „Евангелието от Тома“ (повече от 40) показват доста близко родство с евангелистите синоптици,

особено с Матей и Лука, макар да няма пълно съвпадение с текста на каноническите евангелия. Английският учен Г. Квиспел намира, че „словата“ на новото апокрифно евангелие имат тясна връзка с вариантите на така наречения „западен текст“, което е представено, както е известно, в кодекса на Бези, старолатински преводи и сирийски кодекси — Синайския и Куретоновския. Твърде много съпоставяния имат „словата“ на новия апокриф с древните сирийски ръкописи.

Повечето от половината изречения на новото „Евангелие от Тома“ съвпадат с евангелските цитати в писанията на Псевдо-Климент и с вариантите на „Диатессарон“ от Тациан (170 г.). Случаи на съвпадения между „Евангелието от Тома“ и „Диатессарона“ се наброяват повече от 40.

Възниква въпрос: откъде произлизат всички тия варианти, които обличават новооткритото „Евангелие от Тома“ от една страна със синоптиците, а от друга — с еврейско-християнските цитати на Псевдо-Климент и с „Диатессарона“? Не лежи ли в основата на всички тези паметници един най-стар източник?

От времето на Хуго Гроций бележити учени са изказали мнение, основано на различни данни, че Тациан при създаването на своя „Диатессарон“ е ползувал не само известните четири канонически евангелия, но и пети източник, апокрифно евангелие, което учените отождествяват с „Евангелието на евреите“. А имайки предвид сходството на новото апокрифно „Евангелие от Тома“ с „Диатессарона“, Г. Квиспел смята да излезе с предложение, което ще бъде хипотеза, че и авторът на „Евангелието от Тома“, подобно на Тациан, е заимствувал от същия източник от еврейско-християнски произход, което се отождествява с „Евангелието на евреите“. В този общ източник се крие, по мнението на Квиспел, причината за съвпадение на много изречения от новия апокриф и на варианти от „Западния текст“.

Еврейско-християнският произход на разглеждания паметник се потвърждава от цял ред изречения от „Евангелието от Тома“. Така в 11 слово се говори: „Учениците казали на Исуса: „Ние знаем, че Ти ще си отидеш от нас; кой тогава ще бди над нас? Исус им казал: „На това място, към което вие дойдохте, вие идете към Иаков Праведника, към него, заради когото са сътворени небето и земята“. Възгледът, че Иаков е заемал първо място сред християните, намира пълно съответствие в „Евангелието на евреите“, според което Иаков бил първият, комуто Господ се явил след Своето възкресение. Този източник указват и много други „слова“, които имат явно иудейско-християнска окраска.

Но какво е представлявал от себе си този първоизточник, който е известен под името „Евангелие на евреите“? Западните учени, в частност Квиспел, са склонни да допуснат, че паметникът, който лежи в основата на „Евангелието от Тома“, известен под името „Евангелие от евреите“, се явява еврейско-християнско писание, което произхожда

от Палестина. Това било евангелие, различно от четирите канонически евангелия. Може да се допусне, че от него са се ползували потомците на първата християнска община в Иерусалим, които са живеели в Палестина и които са били, изглежда, напълно изолирани от главния поток на езическо-християнската традиция. Възможно е то да е било написано на арамейски диалект, много близък към родния език на Исуса Христа, и трябва да съдържа много слова на Спасителя точно така, както са ги слушали учениците Му. Оттук Квиспел поставя въпроса: не се ли явяват много от тези „украшения“ („аграфи“) цитати от апокрифните писания и в частност от „Евангелието на евреите“? Заедно с това те отбелязват, че изречения в „Евангелието от Тома“, съпадащи с варианти в „Диатессарона“, откриват в някои случаи евангелска традиция, значително отличаваща се от тази, която се съдържа в каноническите евангелия, и може би независима от нея. Допустимо е, според неговите думи, че тя произлиза от еврейско-християнски източник, който по старинност и историческо значение може да се постави наред с каноническите евангелия.

По-съдържана оценка на новооткритото евангелие прави немският учен И. Лайполд. Той отбелязва две черти, които малко понижават ценността на този интересен паметник: 1) наблюдаваната на някои места любов на автора към съчинителство и 2) отразеното в много изречения влияние на гностически възгледи. Първата особеност се изразява в ползуване на паралелизми: „Нито един пророк не е зачитан в своя град. Нито един лекар не излекува тези, които го знаят“ (51). „Невъзможно е човек да язди на два коня и да опъва два лъка, и невъзможно е роб да служи на двама господари“ (48). Понякога странните паралелизми във форма на обърнати изречения правят трудно раз-

бирането на самия смисъл на изреченията: „Блажен е този лъв, който ще изяде човек, тъй като лъвът ще стане човек; и проклет е този човек, когато лъвът ще изяде, тъй като лъвът ще се превърне в човек“ (6). „Иудеите обичат дървото и ненавиждат дървото“ (44). Освен това в произведенията се срещат преувеличения, необичайни сравнения, резки преходи и други прийоми на своеобразно красноречие, които трябва да се отнасят към личното творчество на автора.

Що се отнася до въпроса за гностическите влияния, те са поменати в самото заглавие на паметника, където се говори за „таинствени слова“, които изрекъл приживе Исус. С гностически дух е проникнато и първото изречение, което гласи: „Искащият, когато иска, нека не престава, докато не намери, а когато намери смущава се, и когато се смути, ще се удиви и ще стане цар над всички“. В гностически смисъл са употребени от автора такива понятия, като „движения“ и „покой“ (51, 52), „самопознаване“ (2), „светлина“ и „живот“, „огън“ и „небо“ и др.

По такъв начин, самият автор на „Евангелието от Тома“ изменил този древен текст, който той е намерил в източника си. Въпреки това този текст, който ние имаме в нашия паметник, е обработван от редактора-гностик. Накрай ние не можем да кажем колко много е загубено при превода от арамейски език на гръцки и от гръцки на коптски.

Предстои още много работа по изучаването на новооткритото евангелие и по разкриването и определянето на лежащия в неговата основа източник, но във всеки случай, в общи черти, както по стил, така и от богословска страна, той в значителна част съпада с текстовете на каноническите евангелия.

Ж. М. П. — бр. 9/1959

Превел: Николай Георгиев

ПРОЛЕТТА

Отде се носят тез победни химни?
Отде шажлува толкоз топлина?
О, ти ли, пролет, след мъглите димни
разливаш тая златна светлина?

Ей тук в снега подава цвят кокиче
и с крехко, нежно, слабо стъбълце
могъществото на смъртта отрича
и смее се на зимата в лице.

Тривица нежна връхчета показва
безброй из мъртвата земя навън
И плъзват бубулечки и приказват;
„Смъртта била е сын, била е сын!“

Ти каза, Господи, че Твоёто царство
не е в храна, нито пък в питие,
но в правда и във истина — другарство
свещено в земното ни битие!...

И в пълно въздържанне — до святост,
в любов и мир, и чистота,
във богомислие, и чиста радост
във Господа, по-силна от смъртта!...

Усмивки топли слънцето отронва,
пчелиците към труд щастлив зове
и с веселите си лъчи прогонва
снега към непристъпни върхове.

И почват на живота чудесата;
той блика, той извира, той кипи
в тревите, в пеперудките, в цветята
и във зръндата, де животът спи.

О, Господи, нима когато всъде
убита чезне немощна смъртта,
за нас последен жребий тя ще бъде?!...
Не!... Ще ни възкресиш Ти в пролетта!

Архим. Серафим

СВ. МАРИЯ ЕГИПЕТСКА

Това разбра го, Господи, Мария,
рабинята Ти и така живе
в пустинята... Ти там не остави я
самичка и при Себе Си я взе...

О, Преподобна майчице Марие,
моли Христа да се спасим и ние!...

Иконом Димитрий

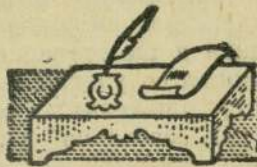
Дванадесетте евангелия на велики четвъртък

В четвъртък вечерта на богослужението в храмовете се четат дванадесет евангелия, в които се описват страданията, смъртта и погребението на Исуса Христа. Обичаят да се четат тези дванадесет евангелия води началото си от дълбока древност, установен от Православната църква на основание апостолските предавания. „Днес всички ние сме се събрали да чуем за кръста, напълнили сме църквата, един друг се притискаме, потим се и измъчваме себе си“ — казва св. Иоан Дамаскин, като свидетелствува как навремето се е тачил този обичай. Още по-рано отбелязване на този обичай имаме у св. Иоана Златоуста, който описва при каква тържествена обстановка става четенето на дванадесетте евангелия, като обяснява и целта за установяване обичая да се четат евангелските повестувания за страданията и погребението на Христа. „Исуса Христа нападат с ожесточение, мъчат Го, връзват Го, отвеждат Го, разпъват Го на

кръст, укоряват Го и Му се надсмиват... И това ние прочитаме, когато сме всички събрани, за да не ни кажат езичниците: вие показвате на народа само блестящото и славното, а криете от него позорното... Всичко това прочитаме на всенароден празник, когато мъже и жени са събрани във велико множество, когато цялата вселена се стича.“

Четенето на дванадесетте евангелия в Руската църква става посред храма, а у нас и другаде — от царските двери. Евангелията се изслушват от християните със запалени свещи в ръцете си. Горящите свещи означават тържество и слава, които неизменно са съпровождали Христа дори и в моменти на голямо унижение.

Кросто у нас, така и у всички други православни народи, четенето за „Христовите страсти“ се явява като един от най-главните моменти от всички събития, възпоменавани през страстната седмица.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Църковни служби на Негово Светейшество. На 27 март, IV неделя на Великия пост, Негово Светейшество Патриарх Кирил служи света Литургия в църквата „Св. Петър и Павел“ в град Пловдив. След службата произведе в икономство протоиерей Никола Дойков, служещ при пловдивската църква „Св. Троица“, и произнесе отеческо слово.

На 1 април Негово Светейшество взе участие в Богородичния акатис на V-а великопостна седмица, който бе отслужен в столичната катедрала „Св. Неделя“ и произнесе слово за Великия пост.

На 3 април, V-а православна неделя, отслужи тържествена св. Литургия в църквата „Св. Георги“ в град Станке Димитров. Тя благолепно църковният хор под диригентството на Никола Демиров. За усърдно църковно служение Негово Светейшество даде отличие свещеноиконом на протоиерей Славчо Томов, архиерейски наместник в града, и възведе в протоиерейство свещениците: Анани Терзийски от Станке Димитров, Александър II Стоянов от с. Яхиново, Александър Попов от с. Кочериново, Ангел Т. Стоименов от с. Смочево, Иван Пешев от с. Крайници, Константин Ковачев от с. Бобошево, Константин Пачаръзов от с. Овчарци и Христо Младжов от с. Рила, всички от Станкедимитровска духовна околия. Светейшият Патриарх произнесе слово за празника и поздрави отличените свещеници, от името на които отговори новопроизведеният иконом Славчо Томов.

Из Св. Синод. На 5 април т. г. Св. Синод в пълен състав приключи заседанията на кратката си извънредна сесия.

Свещеническа конференция. Енорийските свещеници от Габровска духовна околия са имали на 16 март т. г. в гр. Габрово конференция под председателството на епархийския архиерей Негово Високопреосвещенство Върновският Митрополит Софроний, който произнесе и напътствено слово. Свещениците изслушали доклади: от протосингела на Върновската митрополия архимандрит Нестор на тема „Сто двадесет и пет години от Велчовата завера“ и от члена на Околийския комитет на мира Косю Маринов на тема „Движението за мир и световните събития“. Гласувана била следната резолюция: „Имайки ясна представа какво би станало от избухването на една атомна война, в която биха загинали милиони хора и унищожени блестящите постижения на културата и цивилизацията и следвайки заветите на Христа Спасителя, свещениците обещават съедно с всички вярващи православни християни да подкрепят предложението на Братския Съветски съюз за всеобщо и пълно разоръжаване и установяване на мирно, свободно и щастливо развитие на всички народи“.

Седмица на гората. От 3 до 10 април т. г. се проведе у нас седмица на гората. В цялата страна се състояха събрания, на които специалисти разказаха какво богатство са горите заради дървесината, заради водата, с която подхранват реки и язовири, заради плодовете и билките, заради още много дарове, които получаваме от тях. Горите са най-хубавите градини на нашата страна. Те са непробиваема броня за суховете, извор на плодородие, на вечна свежест и здраве. Въпрос на дълг и чест за всеки българин е да помага за обновяването и разширяването на горите, за опазването им като най-скъпоценно богатство.

Председателят на Министерския съвет на СССР Н. С. Хрущов след двуседмично посещение във Франция на 3 април се завърна в Москва. Неговото забележително пътуване из Франция и произнесените от него сърдечни речи за разбирателство между народите и мирно съжителство залегнаха дълбоко в сърцата на милиони французи. То беше посещение в името на мира и разбирателството и с огромно значение не само за подобряване френско-съветските отношения, но и за цялото международно развитие. То ще окаже голямо влияние на делото на мира, разбирателството и дружбата между народите.

В съвета за сигурност. Жестоката разправа на правителството на Южноафриканския съюз с африканското население, при което много десетки негри бяха убити и стотици ранени, предизвика протеста на демократичните сили във всички страни. Въпросът бе отнесен за разглеждане и в Съвета за сигурност при Организацията на обединените народи. Няколкодневните разисквания в Съвета приключиха на 2 април с резолюция, приета с 9 гласа (представителите на Англия и Франция се въздържаха при гласуването), в която се осъждат действията на Южноафриканското правителство и се настоява то да се откаже от своята политика на расова дискриминация.

Франция продължава опитите с ядрени оръжия. На 1 април е била възпламенена в Сахара втора френска атомна бомба. Това стана в момент, когато председателят на Министерския съвет на СССР Никита Сергеевич Хрущов продължаваше обиколката си във Франция и използваше всеки случай за насочване мисълта на слушателите си към борбата за спиране на ядрените опити, разоръжаване и дружба между народите. Мирнолюбивите хора по света бяха изумени при научаване за това действие на френското правителство. А правителствата на много африкански и азиатски държави, непосредствено заплашени от въздействието на радиоактивните излъчвания след избухването на втората френска бомба, изразиха протеста на своите народи срещу тази нова провокация към всеобщия устрем на народите за премахване ядрената опасност.

Редактор: ЙОРДАН П. ИЛИЕВ